

Kreativna obrečna četrt Ptuja

Idejna zasnova kulturno-umetniške obrečne četrti skozi revitalizacijo opuščenega industrijskega območja in prenovo glasbene šole v starem mestnem jedru Ptuja

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo

Vanesa Tomažič

mentor: doc. Mitja Zorc, univ. dipl. inž. arh.

1 - pogled na južno mestno veduto

vzgib

Mesto Ptuj spada med spomeniško najbolj zanimiva območja v Sloveniji, saj je zaradi svoje bogate kulturne in arhitekturne dediščine prepoznano kot najstarejše mesto v Sloveniji. Tako znano "muzejsko mesto" si je ta naslov prislužilo zaradi bogatih muzejskih zbirk, prav tako pa tudi zaradi neokrnjene urbanistične zasnove historičnega mestnega jedra, iz katere je mogoče razbrati njegovo zgodovino in razvoj vse od antike. Zaradi specifičnega okolja in varstva kulturne dediščine so posegi znotraj starega mestnega jedra omejeni zgolj na konservacijo in restavracijo ohranjenega gradbenega fonda. Enako pa ne moremo trditi za dediščino, ki je znotraj historičnega tkiva nastala v obdobju zgodnje industrializacije, čeprav skorajda enakovredno prispeva k kakovosti, prepoznavnosti in pestrosti zgodovinskega okolja. Ob približevanju mestu Ptuj iz južne strani je v prvem planu mestne vedute namreč opazna vrzel. Nastala je kot posledica porušitve stare usjarne Pirich, ki jo je kljub temu, da je nosila naziv kulturne dediščine, doletela nesrečna usoda. S to krenjto je mesto izgubilo redko zgodovinsko pričevalno sled obrtno-industrijske panoge v starem Ptuj, nastala praznina pa je redefinirala mestno veduto ter okrnila prostorsko integriteto območja. Ta prostor danes prevzema vloga parkirišča in je obdan z okrnjeno mestno krajino. V tako imenovanem najstarejšem mestu na izbrani lokaciji težko govorimo o konsistentnem grajenem vzorcu, ki bi opravičeval dodeljeni naziv. Težko bi ne trdili, da je območje močno degradirano in ogrojeno materialnih dokazov, ki bi pričajo o njegovi nekdanji vlogi. Ob iskanju opravičljivih značilnosti se pogled ustavi na visokem dimniku, ki kot prostorska dominantna sega visoko nad okolico. Delno obdan s srednjeveškimi vrstnimi hišami, nekoliko egoistično posega v mestni pejzaž, hkrati pa edini še iskreno priča o industrijski dobi. Je najstarejši atribut stavbe starega mestnega kopališča, ki je nekoč ponosno simbolizirala razvoj in napredek, danes pa posebej na prepoznavne potencialne prostorov opuščenih dejavnosti, zaradi česa ji grozi enaka usoda kot njeni nekdanji sosedi. Lokalne oblasti stremijo k porušitvi stavbe brez dodelane strategije za prihodnost. Poraja se vprašanje, kako se bo oblikoval obrečni prostor, kadar ne bo več obstoječe prostorske kontinuitete, ki še edina opravičljivo priča o prvem planu mestne vedute.

problem

Dravska ulica teče vzporedno z reko Dravo od terase pod dominikanskim samostanom do dravskega stolpa. Zaradi težko prepoznavnih vzorcev vzdolž zgornje Dravske ulice se območje obdelave osredotoča na večjo urbano skupino, saj je zaradi raznovrstnosti posameznih arhitekturnih enot ter degradirane mestne krajine smiselna celostna obravnava v urbanem merilu.

Okrnjena mestna krajina Dravske ulice je posledica večjih dejavnikov, predvsem pa je trenutno stanje rezultat neupoštevanja industrijske dediščine, družbenih sprememb ter neregulirane gradnje.

večplastnost problematike

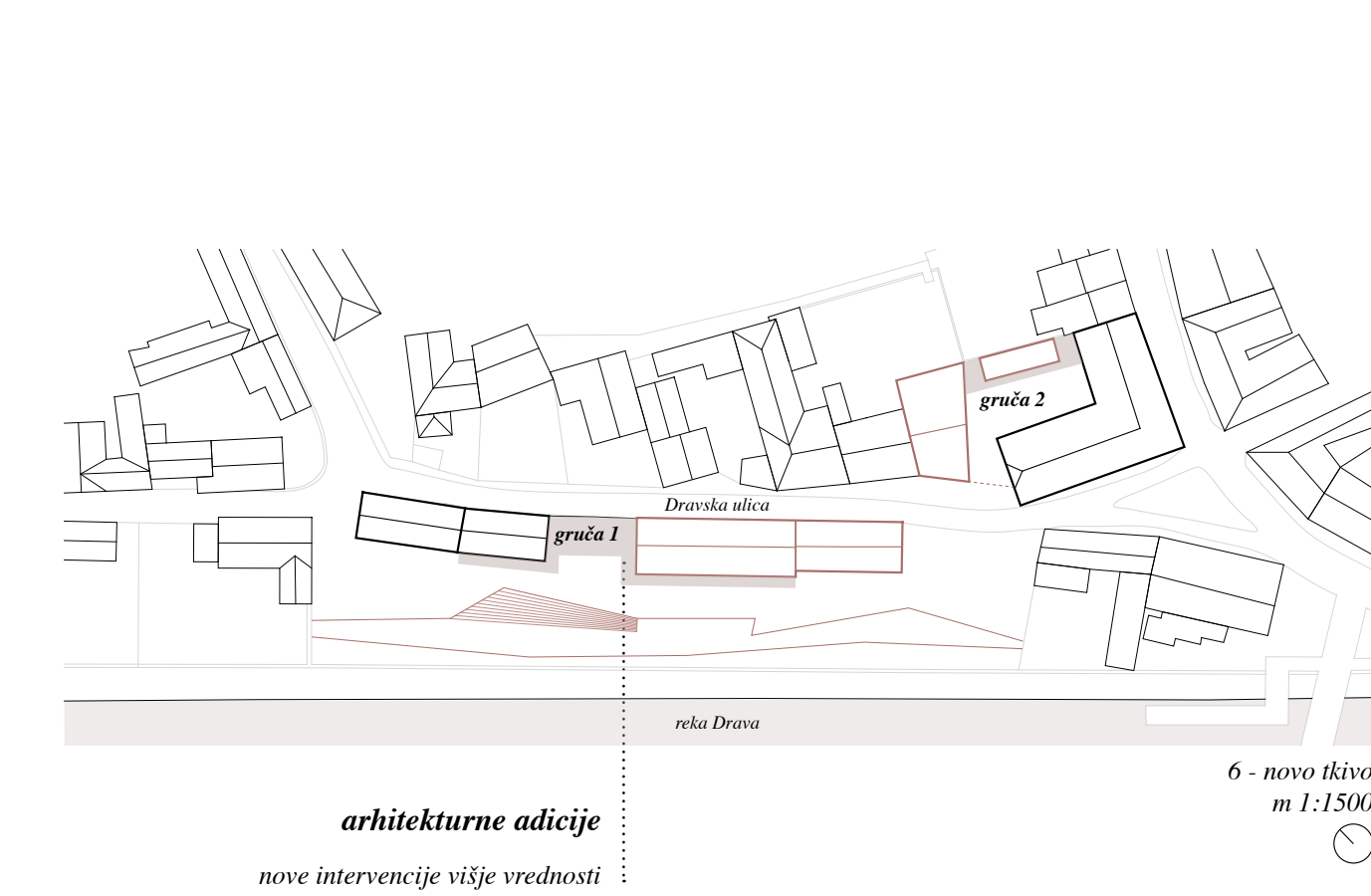
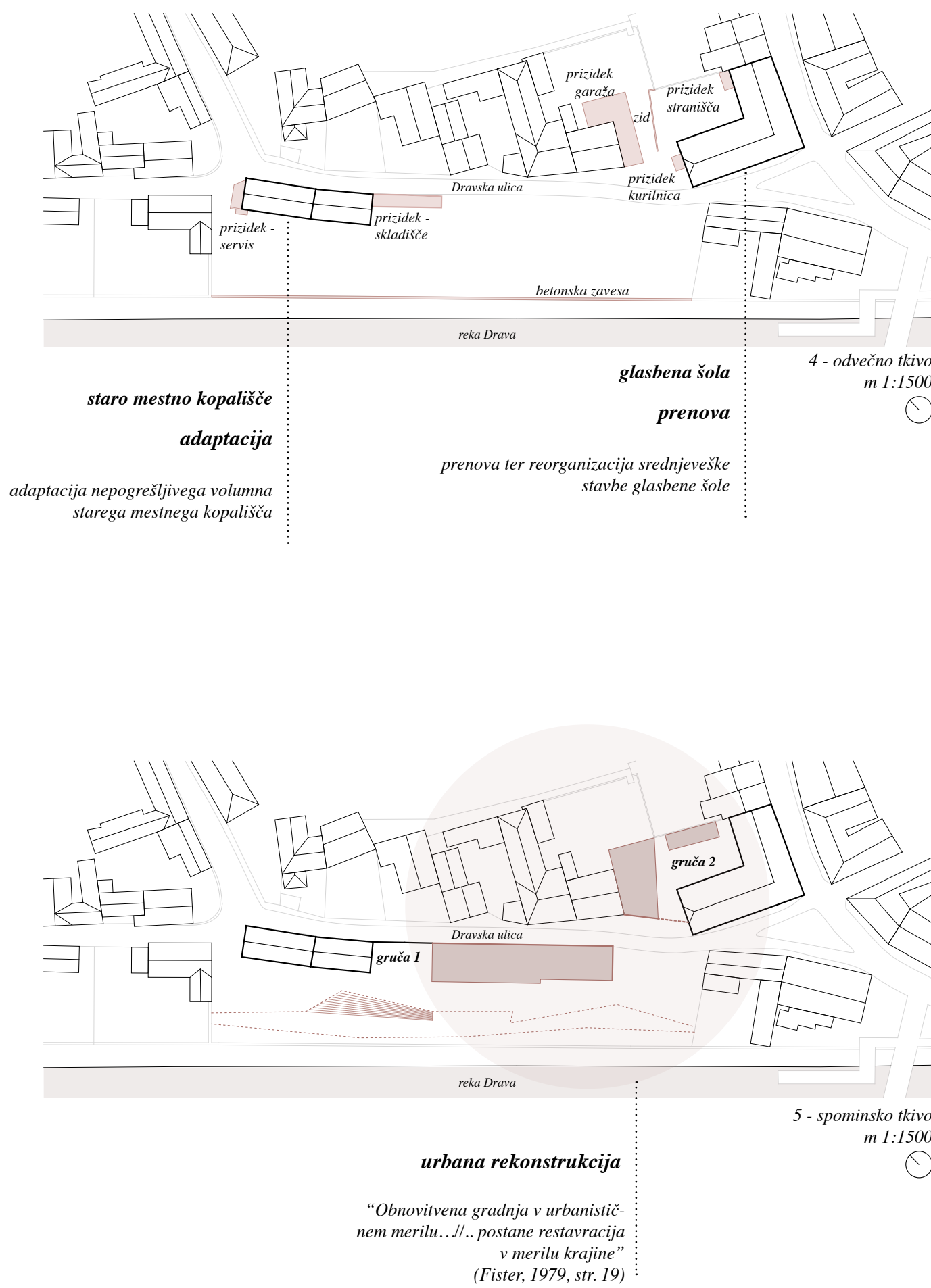
Naloga se spopada z večplastno problematiko obrečnega prostora. Kot že poudarjeno, se sooča z agresivnimi rušitvami zgodovinsko pomembnih gradnikov prostora, ki pričajo o problematiki vrednotenja in dojemanja urbanistične, stavbine in industrijske dediščine. Razlike na območju negativno vplivajo tudi na pojavnost ječne mestne vedute, ki bi z odstranitvijo še prisotnih stavb izgubila slikovito drobno razporeditev streh objektov v prvem planu, hkrati pa bi se odprli pogledi na stilno neprilagojeno urbano tkivo v zaledju. Na novih nastalih vrzelih ob reki so odprti javni prostori namenjeni parkiriščem, neurejena prometna infrastruktura pa še dodatno razvedrina kakovostne obrečne prostore. Vse od degradirane, med seboj pa se povezujejo z ganki glede na njihovo funkcijo, stopnjo zasebnosti, uporabnike, zaključene enote, medsebojne povezave ter obremenjenost prostorov. Raznoliki priložni programi javnega značaja oživljajo na novo nastali obrečni alični prostor. Tako se vzpostavljata kreativna obrečna četrt, ki jo sestavljajo razširjena glasbena šola, umetniški dom in obrtni center.

projekt

Kot odgovor na obstoječo problematiko je izdelan predlog revitalizacije izbranega območja, v katerem sta vključena srednjeveški objekti v katerem domuje glasbena šola ter opuščena stavba nekdanjega mestnega kopališča.

programska zasnova

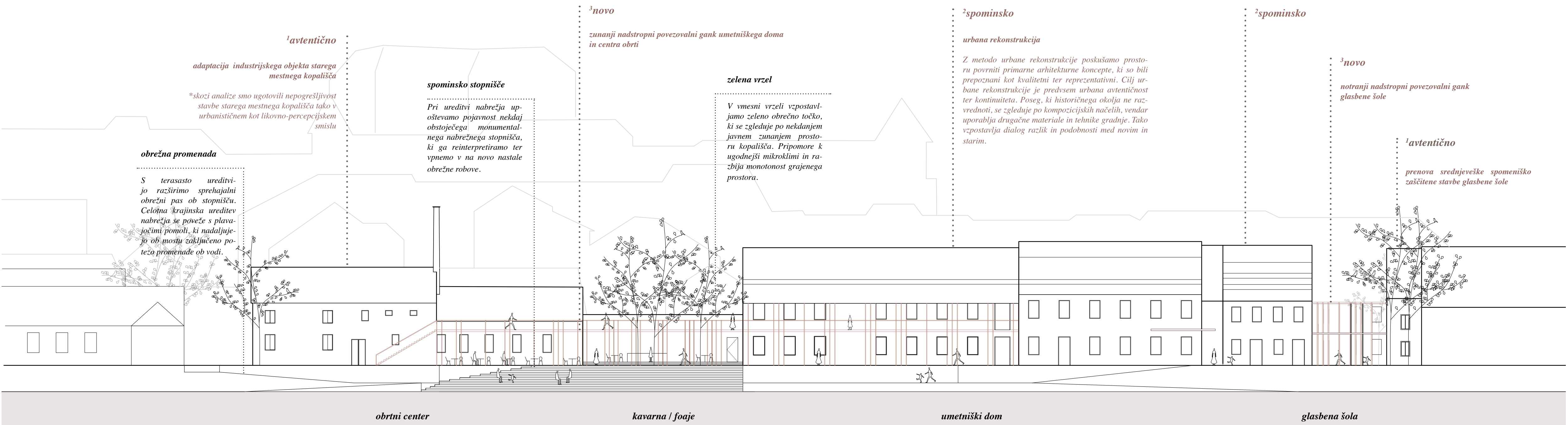
Upoštevanje tradicionalne rabe prostora ter njegovega vsebinskega pomena narekuje posodobitev dolgoletnega, še obstoječega programa glasbene šole ter ponovno vzpostavitev nekoč obstoječih obrtnih vsebin. Ob prenovi spomeniško zaščiten stavbe glasbene šole ter njeni razširitvi (gruča1) s prostorsko reorganizacijo izobraževalne programe združimo v povezane sklope ter vzpostavljamo jasno orientacijo v prostoru. Ker v srednjeveško zasnovanem objektu ni možnosti za zagotovitev večjih prostorov in dvoran za pouk večjih komornih skupin ter plesa se manjkajoči programi umeščajo v novi objekt umetniškega doma, objekta pa se povezuje s šolskim dvoriščem / trgom. Na novo dodane vsebine reflektirajo tiste, ki so območje karakteristično zaznamovale, zato se v industrijski stavbi starega mestnega kopališča vzpostavljata obrtni center, ki ozavešča o obstoju obrtne četrti, ki je karakteristično zaznamovala prostor. Za izobraževanje mladih obrtnikov obrtni center uporablja lastne delavnice in ateljeje, ter tudi večnamenske prostore v umetniškem domu (gruča2). Glasba in obrt, kot sorodni umetniško-izrazni, vendar raznoliki vsebini, temeljita na medgeneracijskem predanju znanja in spretnosti, zato se vsebine dinamično prepletajo ob razpršenem umeščanju v grajene strukture, med seboj pa se povezujejo z ganki glede na njihovo funkcijo, stopnjo zasebnosti, uporabnike, zaključene enote, medsebojne povezave ter obremenjenost prostorov. Raznoliki priložni programi javnega značaja oživljajo na novo nastali obrečni alični prostor. Tako se vzpostavljata kreativna obrečna četrt, ki jo sestavljajo razširjena glasbena šola, umetniški dom in obrtni center.

6 - novo tkivo m 1:1500

2 - diagramska shema programa

Iz programske sheme so razvidne povezave programov preko uličnega prostora ter povezovalnega ganka.

3 - južna fasada

projektna zasnova

Poskusi dokazati zastavljeno hipotezo, da bi z ohranitvijo starega mestnega kopališča ter dopolnitvijo manjkajočega obložiškega konteksta v skladu z upoštevanjem primarnih historičnih prostorskih konceptov ozaveštili pomembno zgodovinsko pričevalno sled ter zagotovili prostorsko kontinuiteto prostora.

S prostorskimi intervencijami celostno poveže raznolike objekte ob upoštevanju in prepoznavanju nekoč obstoječih urbanih prostorskih konceptov, percipijske skladnosti mestne vedute ter vsebinske pričevalnosti. Pri tem v območje obdelave vključene historične objekte sanira, konservira ter prenovi, mestno tkivo očisti nekaterih motečih stavb, kontrolira vse adaptacije in obnove, z novimi adicijami pa ne razvedrina obstoječih, temveč jih smiselno dopolnjuje. Prostorska zasnova je osnovana po principu plastenja, kjer v prostoru:

- ohranimo in očistimo **1'aventično**,

- dopolnimo **2'spominsko**, ter

- dodamo **3'ново**.

Koncept plastenja odkriva plasti zgodovine ter vzpostavlja dialog med zgodovinsko dediščino ter sodobno arhitekturo - jasno hierarhijo med starim in novim. Sodobno ne preglasi obstoječega, pač pa dostojanstveno dopolni monumentalno in izvorno. Z reminiscenčnim dodajanjem plasti zgodovine ozavešča o preteklosti.

Predlagana urbanistična rešitev skrbno in spoštljivo obravnava zgodovinski kontekst ter znotraj njega ohranja strukturalni red med obstoječimi in novimi prostorskimi oblikami.

odnos do reke

Z ureditvijo nabrežja projekt ponovno vzpostavlja odnos z reko, ki je zaradi tehničnih bregov že desetletja popolnoma odsojen. Razgibana rečna struga, ki jo lahko razberemo iz franciscanskega katastra, sledi kot vzgled za oblikovanje nabrežja. Po vzoru nekdanje ureditve kopališča se v podobnem obsegu izvede longitudinalno stopnišče do reke, ki se vpije med reminiscenčno zaznave robove nekdanjega obrežja.

scenografija

Območje je občutljivo tudi zato, ker je njegovo tkivo pomemben gradnik vedute v pogledu iz južne strani. Ravno ta silhueta mesta velja za eno napovednih kulturnih vrednot Ptuja. Novo zgrajeni objekti upoštevajo določena merila, prepoznana za dosego likovno - percipijske skladnosti vedute. Izvirajo novo fasadno kulso, ki se volumentno zgleduje po predhodnih gradskih prostorih ter se ravna po oblikovnih principih gradnje v starem mestnem jedru. Območje kontekstualno smiselno dopolnjuje za dosego prostorske integritete, s svojo računsko strukturo pa odgovarjajo na prepoznane prostorske vrhine (slikovita drobna razporeditev streh, strnjena urbana zasnova, vpetost reke v mesto, linearna usmeritev vzdolž reke) in mestno veduto dopolnjuje glede na upoštevanje konteksta (prostorska integriteta).

tloris pritličja
m 1:250

○

□ staro

□ novo

obrtni center

kavarna / foaje

umetniški dom

glasbena šola

galerija

V dvoriščnem volumnu se vzpostavlja etajna galerija, ki omogoča pregled nad dogajanjem v pritličnem ateleju.

ploščad

Poteza ganka se nadaljuje v razširjeno ploščad v nadstropju, ki vzpostavlja nov zunanji večnamenski prostor, ki programsko poveže center obrti z umetniškim domom.

nadkrit gank v nadstropju

Skupinski prostori namenjeni glasbeni šoli se z gankom v nadstropju povežejo z večnamenskim prostorom, tako da se ustvari zunanji nadkriti povezovalni trakt, ki omogoča soto prehajanje med prostori.

povezovalni gank umetniškega doma in centra obrti

Subtilna struktura ganka povezuje obrtne in kulturne programe. Nadkrita vmesna vrzel med obrtnim centrom ter koncertno dvorano v pritličju postane novo vozlišče in stičišče kulturnih vsebin, v nadstropju pa se ganki podaljšajo tudi v notranost obstoječe in nove stavbe, ter v obrtnem centru ustvarjajo dvoetažno galerijo, ki se poveže z večnamenskimi prostori ter skupinskimi programi v novi stavbi glasbenih vsebin.

gank = orientacijski element ter komunikacijska os ki povezuje javne prostore

povezovalni gank glasbene šole

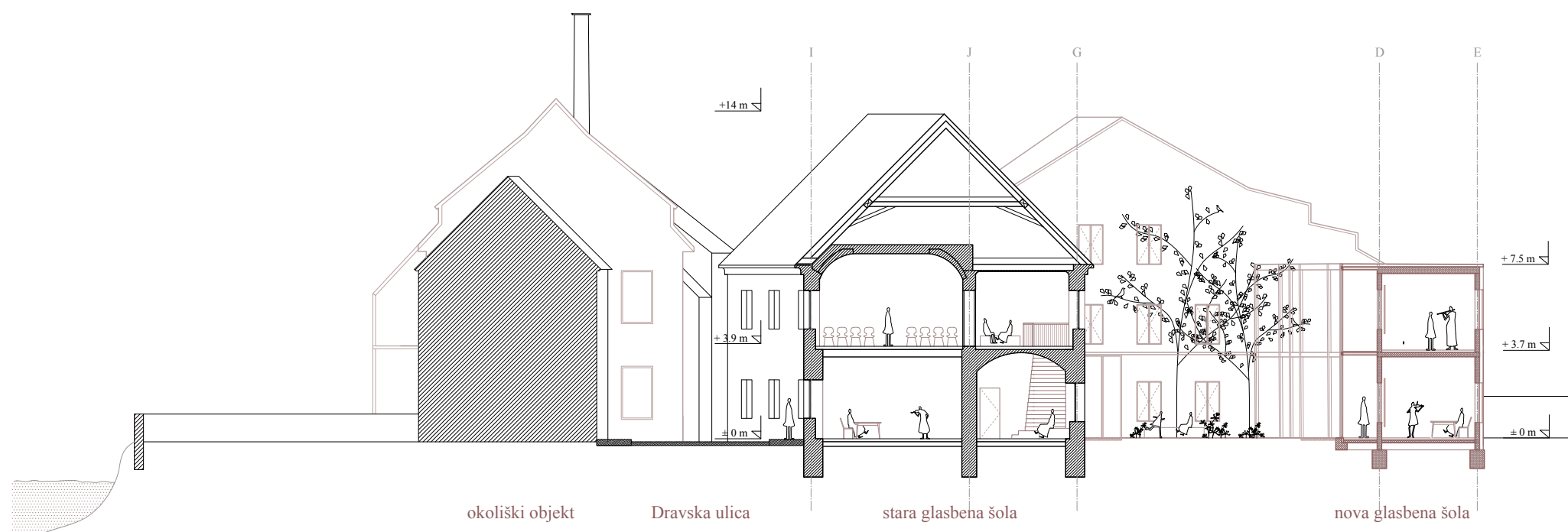
Novo nastali gank po obodu utrjuje poveže trajno grajene strukture ter tako nadaljuje princip obodnega hodnika, ki je prisoten pri prenovljeni stavbi glasbene šole. Subtilna jelena struktura tvori dialog s trajno vzgojenimi volumni ter jasno podarja njegove meje. Z elementom ganka, ki se podaljša tudi v notranost volumnov, povežemo glavne javne prostore, v novem objektu pa vzpostavimo dvoriščno reprezentativno avlo šole.

Rezultat prenove glasbene šole je v pritličju povezan javni obodni hodnik z dvema javnima vhodoma v stavbo, iz katerega obiskovalci dostopajo v posamezne učilnice. Stavba postane univerzalno dostopna ter programsko osmišljena. Prostorska reorganizacija omogoča jasno orientacijo in povezanost programov v prostor, ter združitev programov v povezane sklope. Stavba v njeni pojavi vlogi ostaja dominantna, izčiščena ter preprosta srednjeveška.

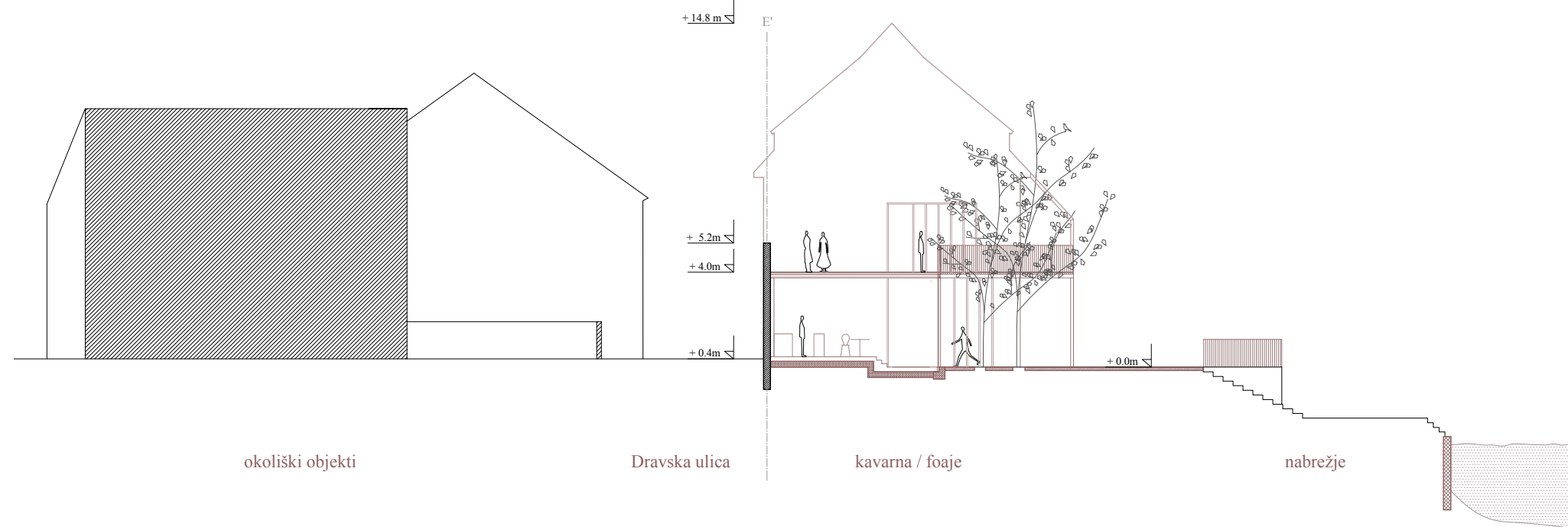
tloris nadstropja
m 1:250

○

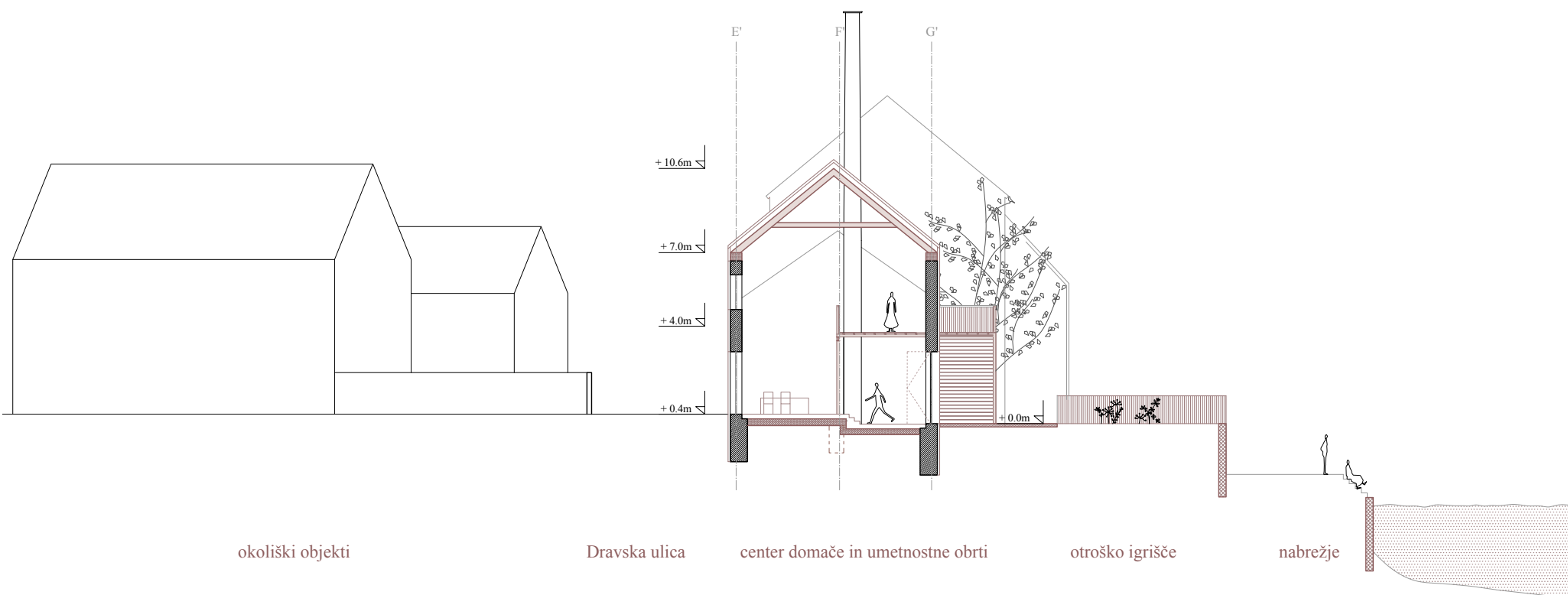
prerez a-a
m 1:250

prerez d-d
m 1:250

prerez f-f
m 1:250

7 - trg / šolsko dvorišče

8 - obrežno vozlišče / kavarna in foaje s pogledom na reko Dravo

9 - dvoetažni prostor obrtnega centra